# APA – AURUL ALBASTRU
# UN BUN PUBLIC ŞI UN SERVICIU PUBLIC
## *WATER – THE BLUE GOLD. A PUBLIC GOOD AND A PUBLIC SERVICE*

**MĂNDIŢA CRISTEA,**
**doctorand**
**Universitatea de Stat din Moldova**

**Abstract**

*British poet W.H. Auden best expressed the value of water through the verse „Thousands have lived without love, not one without water" (Auden, 1967) „Thousands have lived without love, no one without water."Analyzing the difficulties and challenges facing the Republic of Moldova in strengthening democracy and human rights, as well as the concept of regionalization and water supply and sewerage services, in choosing the "modeling" model of regionalization, development of public-private partnership, we express our opinion that it is appropriate for Moldova to protect its water sources and guarantee the right to water through the fundamental law, the Constitutio*n.

**Key-words***: drinking water, blue gold, public good guaranteed by the Constitution*

Problema apei potabile şi a sanitaţiei este analizată, tratată şi dezvoltată de specialişti din întreaga lume, din diverse domenii de activitate.

La o simplă accesare, găsim pe internet informaţii din toate domeniile privind apa potabilă, canalizarea şi salubritatea, defecarea deschisă, poluare, boli asociate etc., despre schimbările climaterice şi creşterea populaţiei ca fiind cele mai importante riscuri legate de mediul înconjurător.

Precipitaţiile abundente/inundaţiile sau lipsa acestora/seceta şi creşterea nivelului mării împreună cu schimbările de temperatură afectează calitatea apei, prejudiciind sănătatea prin mai multe moduri: reducerea resurselor de apă potabilă, degradarea resurselor alimentare, înmulţirea bacteriilor şi a rezistenţei acestora, răspândirea bolilor etc.

Contaminarea apei şi ameninţarea siguranţei alimentelor vor afecta diferit statele dezvoltate şi pe cele în curs de dezvoltare, în funcţie de zona geografică, vârsta populaţiei, crize care ar putea conduce la destabilizare şi conflicte.

De aceea, aşa cum spuneam, specialişti din toate domeniile tratează aspectul primordial privind apa potabilă atât din punct vedere cantitativ, cât şi calitativ.

În urma previziunilor sumbre privind apa potabilă, cercetătorii au găsit, pe lângă gospodărirea şi monitorizarea eficientă a consumului de apă, soluţii de transformare a apelor nepotabile în apă pozabilă.

Desalinizarea apelor marine şi oceanice este considerată o soluţie durabilă, deşi costisitoare din punct de vedere financiar. Construcţia unei staţii de desalinizare a apei marine poate costa peste 2/300 milioane de dolari, cheltuielile continuând şi după construcţia acesteia, fiind datorate în primul rând consumului mare de energie. Pe lângă costurile mari, dezavantajele unei astfel de staţii sunt îngrijorătoare din punctul de vedere al specialiştilor privind protecţia ecosistemelor marine. Aceştia mai preconizează distrugerea ţărmurilor, a zonelor de vărsare a apelor în mări/oceane, precum şi a apelor subterane. Totuşi, astfel de staţii funcţionează aproximativ din anii 1970 în state precum Arabia Saudită, Kazahstan, Italia, Spania, Grecia, Belgia, Olanda.

Un alt procedeu de purificare este osmoza inversă, constând în reciclarea apelor uzate prin microfiltrare, filtrare prin membrane de celuloză şi filtrare cu UV.

De asemeni, în domeniul agriculturii s-au dezvoltat metode de economisire a apelor pentru irigaţii folosindu-se procedee ca:

- Irigare prin picurare – procedeu prin care apa este transportată direct la rădăcină „picătură cu picătură", apa consumată fiind redusă cu aproximativ 50/60%;
- Utilizarea apometrelor pentru determinarea consumului de apă în anumite perioade, în vederea reducerii cantităţii de apă folosită inutil;
- senzori de umiditate, camera cu termoviziune etc.

În urma cercetărilor şi studiilor, Arjen Hoekstra, profesor universitar în domeniul managementului apelor la Universitatea din Twente (Olanda), în timp ce lucra la Institutul UNESCO pentru Educaţia Apelor, a creat în anul 2002 "*amprenta de apă*" ca unitate de măsură a consumului de apă consumată şi poluată.

În anul 2008, prof. A. Hoekstra a înfiinţat împreună cu unele organizaţii neguvernamentale, companii şi oameni de afaceri, reprezentanţi ai societăţilor civile şi ai mediului academic, reţeaua WATER FOOTPRINT, cu scopul de a demonstra modul în care evaluarea amprentei poate ajuta la utilizarea durabilă a apei.

Conform Water Footprint, "*Amprenta de apă este o măsură a consumului umanităţii de apă dulce în volumele de apă consumată şi gradul de poluare*" *

În viziunea specialiştilor afiliaţi acestei reţele, o imagine exactă a cererii actuale şi o estimare cât mai reală a consumului viitor de apă pentru agricultură, energie, industrie şi pentru satisfacerea nevoilor umane ar ajuta la evaluarea şi găsirea soluţiilor adecvate pentru conservarea şi regenerarea surselor de apă.

***La nivel mondial***, începând cu Conferinţa din anul 1972 când au fost luate în considerare drepturile familiei într-un mediu sănătos şi productiv, Adunarea Generală a Organizaţiei Naţiunilor Unite a continuat să completeze, să extindă şi să implementeze dezvoltarea durabilă, creând „Obiective Globale

de Dezvoltare Durabilă", adoptând în anul 2015 „Agenda 2030" prin care s-a urmărit acoperirea celor mai importante aspecte ale dezvoltării sociale şi economice, inclusiv sărăcia, foametea, sănătatea, educaţie, egalitatea de gen, apa, canalizarea, energia, încălzirea globală, mediul şi justiţia socială.

Obiectivele „generale" sunt:

1. *Fără sărăcie* – eliminarea sărăciei în rândul copiilor, adolescenţilor şi a familiilor, evitarea excluziunii sociale.
2. *Foamete „zero"* – înlăturarea foametei, asigurarea siguranţei alimentare.
3. *Sănătate şi bunăstare* – garantarea unei vieţi sănătoase. Acest obiectiv se concentrează pe creşterea speranţei de viaţă, reducerea mortalităţii infantile şi a maladiilor grave (precum HIV/SIDA, malarie, TBC, poliomielită etc.), în special în statele în curs de dezvoltare.
4. *Educaţie de calitate* – dezvoltarea oportunităţilor de învăţare de-a lungul vieţii pentru toţi.
5. *Egalitate de gen* – recunoaşterea drepturilor tuturor oamenilor şi impunerea aceleaşi îndatoriri.
6. *Apă curată şi sanitaţie* – gospodărirea durabilă al apei, acces garantat la apă şi sanitaţie pentru toţi.
7. *Energie curată şi la preţuri accesibile* –accesul tuturor la energie la preţuri accesibile, într-un mod sigur, durabil şi modern.
8. *Muncă decentă şi creştere economică* – creşteri economice susţinute, deschise tuturor şi durabile, ocuparea forţei de muncă şi a unei munci decente pentru toţi.
9. *Industrie, inovaţie şi infrastructură* – construcţii rezistente, încurajarea dezvoltării şi adoptării soluţiilor moderne de perfecţionare în toate domeniile de activitate, dezvoltarea producţiei.
10. *Inegalităţi reduse* – reducerea inegalităţilor în interiorul ţărilor şi de la o ţară la alta.
11. *Oraşe şi comunităţi durabile* – dezvoltarea oraşelor şi a aşezărilor umane, accesul la locuinţe adecvate, sigure şi salubre, accesibile ca preţ.
12. *Consum şi producţie responsabile* –implementarea şi gestionarea eficientă a resurselor naturale, eradicarea risipei de alimente, reciclarea şi refolosirea deşeurilor.
13. *Acţiune climatică* – combaterea schimbărilor climatice şi reducerea impactului acestora, integrarea şi implementarea măsurilor în toate statele prin politici şi strategii naţionale.
14. *Viaţa acvatică* – menţinerea valorilor apelor oceanelor şi a mărilor calitativ şi cantitativ, protejarea resurselor marine şi a mediului acvatic.
15. *Viaţa terestră* – ocrotirea, apărarea şi refacerea ecosistemelor terestre, gestionarea durabilă a pădurilor, combaterea deşertificării şi a degradării solului, precum şi regenerarea acestora etc.

16. *Pace, justiţie şi instituţii eficiente* – crearea unor colectivităţi paşnice, promovarea relaţionărilor armonioase, acces egal la justiţie pentru toţi cetăţenii; crearea unor instituţii eficiente, responsabile.
17. *Parteneriate pentru realizarea obiectivelor* – Asociere economică, politică şi socială în vederea realizării „obiectivelor durabile".

Pentru implementarea obiectivelor, summiturile mondiale au iniţiat şi dezvoltat strategii şi planuri, inclusive pentru realizarea obiectivului nr. 6, cum ar fi: Planuri de Management Integrat al Resurselor de Apă (IWRM) şi Planuri de Eficienţă în domeniul Apelor (WEP), continuând cu "*Sisteme de sanitaţie durabilă – gospodărirea apelor uzate*" şi Planuri de combatere a defecaţiei deschise.

***La nivel regional***, Uniunea Europeană a adoptat o serie de Directive privind protecţia mediului, apa (sisteme de alimentare cu apă potabilă, calitatea apei potabile, deficitul de apă şi seceta, inundaţiile etc.) şi tratarea apelor uzate, apele minerale şi apele medicinale, sănătate.

Directiva europeană privind calitatea apei destinată consumului uman instituie norme comunitare privind calitatea apei potabile, permiţând statelor membre să reglementeze la nivel naţional nerespectarea acestora.

Directiva comunitară privind tratarea apelor urbane reziduale stabileşte că atât statele membre, cât şi cele aflate în preaderare, trebuie să elaboreze şi să prezinte Comisiei Europene programele naţionale privind evacuarea apelor uzate.

Datorită faptului că Uniunea Europeană trata apa potabilă ca un bun comercial, cetăţenii şi-au exprimat îngrijorarea faţă de faptul că datorită politicii comunitare nu toţi oamenii vor avea acces la apă potabilă şi la canalizare, solicitând Comisiei Europene să oprească liberalizarea acestor servicii.

Deşi iniţiativa cetăţenească „Right2Water" a înaintat Comisiei această petiţie în septembrie 2013, Uniunea Europeană a luat unele măsuri abia începând cu anul 2015, „*în acord cu obiectivul de dezvoltare durabilă nr. 6 și cu obiectivul aferent al <accesului universal și echitabil la apă potabilă sigură și accesibilă pentru toți>"* (Propunere de DIRECTIVĂ A PARLAMENTULUI EUROPEAN ŞI A CONSILIULUI privind calitatea apei destinate consumului uman) (2), după adoptarea de către liderii mondiali, în cadrul ONU, a obiectivelor de dezvoltare durabilă „Agenda 2030".

În acest context, de nesiguranţă legislativă la nivel comunitar, datorită presiunii unor administraţii ori companii private de a concesiona furnizarea serviciului de alimentare cu apă şi de canalizare, luând în considerare eforturile mai multor state membre ale uniunii de a remunicipaliza serviciile publice privind apa potabilă, Parlamentul Sloveniei a adoptat şi „înscris" în legea fundamentală a statului, Constituţia, dreptul la apă, fiind primul stat European care ia această măsură de a garanta accesul la apă „*direct şi non-profit*".

***Republica Moldova***, stat membru al ONU din 1992 şi semnatară a „Acordului de Parteneriat şi Cooperare (APC)" cu Uniunea Europeană, acord semnat în anul 1994 cu intrare în vigoare în anul 1998 pentru o perioadă de 10 ani, precum şi a altor acorduri încheiate cu UE, a depus constant eforturi pentru promovarea democraţiei şi a drepturilor omului, pentru dezvoltare economică şi socială, reuşind după destul de mulţi ani să adopte strategii şi planuri de implementare a măsurilor negociate.

Cu toate acestea, în domeniul resurselor de apă, al colectării şi epurării apelor reziduale urbane, protecţia mediului înconjurător şi a politicii de dezvoltare regională, s-a reuşit transpunerea în legislaţia naţională a prevederilor comunitare, atât prin armonizarea şi revizuirea normelor existente, cât şi prin adoptarea unora noi.

Conform "Strategiei privind aprovizionarea cu apă şi canalizare a localităţilor din Republica Moldova" aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 662 din 13.06.2007, rezultă că Moldova are suficiente rezerve pentru aprovizionarea populaţiei cu apă potabilă.

Pentru ca aceste resurse să nu se epuizeze, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat o serie de norme privind protecţia surselor de apă şi de alimentare cu apă potabilă contra poluării şi gestionarea eficientă şi durabilă a acestora prin: Legea nr. 272 privind apa potabilă, Codul apelor al Republicii Moldova nr. 1532, Legea nr. 1402 a serviciilor publice de gospodărire comunală, Legea nr. 303 privind serviciul public de alimentare cu apă şi de canalizare.

Analizând dificultăţile şi provocările cu care se confruntă Republica Moldova privind consolidarea democraţiei şi a drepturilor omului, precum şi a conceptului de regionalizare şi serviciilor de alimentare cu apă şi de canalizare, în alegerea "modelului" de regionalizare, de dezvoltare a parteneriatului public-privat, ne exprimăm opinia că este oportun pentru Moldova să îşi apere sursele de apă şi să garanteze dreptul la apă prin legea fundamentală, Constituţia.

În afară de Slovenia, singurul stat al Uniunii Europene care garantează accesul populaţiei la apă, potrivit amendamentului: „*resursele de apă reprezintă un bun public gestionat de stat. Resursele de apă trebuie folosite în mod durabil, în primul rând pentru a furniza cetăţenilor apă potabilă şi gospodăriilor apa necesară şi, prin urmare, nu sunt un bun comercial*", alte 15 state din lume au acest drept garantat prin Constituţie:

- Republica Populară Congo: *"(...)* ***dreptul de acces la apă potabilă*** *(...) sunt garantate"*;
- Egipt: *"(...)* ***apă curată*** *(...) «sunt garantate drepturile»*;
- Kenya: *"(1) orice persoană are dreptul la: (b) locuinţe la preţuri accesibile şi adecvate şi* ***la standarde rezonabile de salubrizare****; ... (d)* ***la apă curată şi sigură în cantităţi adecvate****"*;

- Maroc, Niger, Somalia, Africa de Sud, Tunisia, Uganda, Zimbabwe, Bolivia, Ecuador, Mexic, Nicaragua, Uruguay, Maldive, Fiji, sunt state care asigură cetăţenii că apa potabilă şi sanitaţia sunt un bun public, al tuturor, şi garantează accesul la acestea direct prin administraţiile publice (centrale ori locale) non-profit.

Dreptul la apă nu trebuie privatizat pentru profitul companiilor, prin mărirea preţurilor în detrimentul calităţii.

Şi în România cetăţenii au iniţiat campanii privind garantarea accesului la apă:

- "Apa nu este un lux, este un drept!";
- "Apa potabilă drept garantat prin Constituţie şi în România";
- "Spune NU privatizării apelor minerale din România";
- "NU taxei pe apa de ploaie";
- "Resursele naturale sunt bunuri ale poporului, nu marfă a politicienilor".

***Concluzii***:

Toate statele lumii au adoptat în legislaţia internă coduri, legi, norme şi regulamente privind gestionarea şi managementul resurselor de apă potabilă.

Achiesăm opiniei statelor care au considerat că resursele de apă aflate între graniţele statului respectiv, atât ape de suprafaţă, cât şi cele subterane, sunt în primul rând un bun public accesibil tuturor cetăţenilor, considerând că protejarea resurselor de apă este prioritară, iar asigurarea populaţiei că acesta rămâne un bun public garantat prin Constituţie.

Pentru realizarea acestor deziderate este necesară, în primul rând, voinţa politică de adoptare şi garantare a drepturilor cetăţenilor privind accesul la apă curate, potabilă, prin legea fundamental prin furnizarea serviciilor prin administraţiile publice în mod direct şi non-profit.

De asemenea, legiferarea unor norme privind accesul cetăţenilor la împrumuturi cu dobânzi mici, garantate de stat în vederea construirii şi dezvoltării sistemelor de alimentare cu apă şi de canalizare.

Intensificarea conştientizării populaţiei cu privire la importanţa sanitaţiei, în general, a igienei şi sănătăţii personale, în particular.

Totodată, pentru îndeplinirea şi implementarea obiectivelor privind apa şi canalizarea, educaţia sanitară şi implicarea colectivă sunt imperios necesare. Chiar dacă statul găseşte resurse financiare pentru îndeplinirea, integrarea şi punerea în funcţiune a obiectivelor, fără înţelegerea şi contribuţia personală şi colectivă a cetăţenilor, aceste eforturi nu îşi îndeplinesc scopul.

**Referinţe Bibliografice**

1. W.H. Auden "First things first", NY, Casa Random, 1967;
2. Parlamentul Europei, Directiva 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman, Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, seria L, nr. 260, Octombrie 2015;

3. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 1402 din 24.10.2002 a serviciilor publice de gospodărire comunală, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 14-17 din 07.02.2003;
4. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 272 din 10.02.1999 cu privire la apa potabilă, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 39-41 din 22.04.1999;
5. Parlamentul Republicii Moldova, Legea nr. 303 din 13.12.2013 a serviciului public de alimentare cu apă şi canalizare, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 60-65 din 14.03.2014;
6. Parlamentul Republicii Moldova, Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81 din 26.04.2012;

**Resurse Web**:

1. Hoekstra, Arjen, Water footprint, 2008.
2. Disponibil: https://waterfootprint.org/en/water-footprint/what-is-water-footprint/
3. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:8c5065b2-074f-11e8-b8f5-01aa75ed71a1.0002.02/DOC_1&format=PDF
4. The water footprint is a measure of humanity's appropriation of fresh water in volumes of water consumed and/or polluted.